

Programa del curs 1994-1995 (segon quadrimestre)

Crèdits: 5

Quadrimestre: 4art

Llicenciatura: Comunicació Àudio-visual

Professor: Albert Chillón

Nombre de classes: 26 de 90'

Temari

1. El concepte de literatura, a discussió.

1.1. El paradigma dominant en els estudis literaris i la nova definició oberta de literaritat. El qüestionament de la idea de Tradició: la dialèctica continuïtat-innovació-revolució. El retorn al predomini de l'oralitat: de l'hegemonia de la lletra impresa a la de l'oralitat mediàtica. La desclosa de la *post-ficció*, literatura de ficció i literatura testimonial; invenció i referencialitat; veritat, versemblança i veracitat; reproducció i representació; translació i transmutació.

1.2. Tèptatives contemporànies de definició de la literaritat: literatura i desviació, literatura i connotació, literatura i funció poètica.

1.3. Els components intrínsecs de la literatura: paraula sonora, imatge mental. De la literatura considerada com a art àudio-visual. Els 'mons possibles' de l'obra literària. Creació i recepció literàries.

1.4. La teoria dels nivells culturals: validesa i discussió.

1.5. La literatura com a mode de coneixement.

2. Gèneres i estils literaris i àudio-visuals.

2.1. La complexa qüestió dels gèneres. El gènere, un tipus d'enunciat relativament estable. Dificultats en la definició: criteri epistemològic i criteri estètic. Natura epistemològica del discurs: ficció i no ficció, mons possibles i mons reals. Natura

estètica del discurs: tragèdia, epopeia, comèdia, lírica, drama. Els gèneres clàssics com a visions del món: el tràgic, l'èpic, el còmic, el líric, el dramàtic.

2.2. Gèneres primaris i gèneres secundaris: novel·la, *novella* i *nouvelle*; conte, relat i *short-story*; gèneres híbrids: tragicomèdia i melodrama i gènere heroico-còmic; el teatre com a gènere escènic-literari; narració realista i narració fantàstica: la fàbula, el meravellós, l'al·legoria, la paràbola; subgèneres: narració policial, negra, rosa, fanta-científica, autobiogràfica, d'aprenentatge, *roman à clef*, etc.

2.3. El concepte d'estil literari: del simple 'ornatus' a la consciència lingüística. Recursos estilístics i retòrics bàsics, per contigüitat o per semblança: la imatge, la metàfora, el símbol, l'analogia i el símil, la metonímia i la sinèdoque, la comparació, la sinestèsia, etcètera.

2.4. Les modalitats de tractament i de to: la ironia, la farsa, l'esperpent, la paròdia, l'humor, etc.

3. El llegat de la tradició literària a la cultura àudio-visual.

3.1. La noció de tradició. Tradició i memòria cultural. La Tradició com a gran tresor de mites, llegendes, al·legories, paràboles, arguments, personatges, figures, *topoi*, temes i motius temàtics. Mites i mitologies. Mite i narració literària. Mite i tradició àudio-visual. Motivació temàtica, compositiva i estètica.

3.2. Literatura i gèneres àudio-visuals: el *western* la ciència-ficció, el cinema de terror, el cinema d'aventures, el *thriller*, cinema expressionista, cinema negre, etc.; comèdia, drama i melodrama; el cinema documental.

4. Cinema i novel·la: convergències i influències recíproques.

4.1. La influència de la tradició novel·lística en el cinema. L'adveniment de la novel·la realista. La novel·la de fullató. La novel·la com a forma de mimesi literària. Un gènere pluriestilístic. Dialogisme i intertextualitat. Les idees de Mijaíl Bajtín. El llegat de la novel·la: estètica novel·lística i estètica novel·lesca. El cinema, ¿continuació de la novel·la per altres mitjans? La tradició literària com a subministradora de temes, motius, tipus, *topoi*, personatges, mites, al·legories, metàfores, símbols, imatges, estilemes, arguments, etc.

4.2. La influència del cinema en la novel·la. Els referents fílmics. Procediments cinematogràfics en la

novel·la. Estudi comparat d'obres concretes

4.3. La relació entre la literatura, les arts visuals i el cinema

4.4. La confrontació cinema-literatura

Procediments fílmics heretats de la narrativa del XIX.

Descripcions i apertures del relat. La composició temporal

La composició espacial. Veu narradora i punt de vista. La relació

imatge-paraula en la literatura i en el cinema. El concret i el

conceptual: la descripció. La caracterització dels personatges.

5. Literatura i cinema, una tradició de relacions intenses, complexes i conflictives.

5.1. Una relació de dependència clàssica: l'adaptació.

L'adaptació com a transfiguració semiòtica. Les tesis d'André

Bazin i el seu efecte polèmic. Imatge visual, imatge literària i

imatge mental. Possibilitats i límits de l'adaptació:

transmutació expressiva, translació argumental.

5.2. Interinfluències entre cinema i literatura: el *film d'art* i el

teatre filmat. Influències recíproques entre la literatura i el

cinema naixent. Les avantguardes literàries i cinematogràfiques;

un cas emblemàtic: Sergei Eisenstein i John Dos Passos.

5.3. Els escriptors i el cinema: Lev Tolstoi, William Faulkner,

Ernest Hemingway, John Steinbeck, John Dos Passos, Francis

Scott Fitzgerald. Dashiell Hammet, Jean Paul Sartre, Jean

Cocteau, James Agee, Pier Paolo Pasolini, Susan Sontag, Gonzalo

Suárez, Marguerite Duras, Alain Robbe Grille, Eugène Ionesco, etc.

Alguns exemples clàssics de col·laboració: *Nouveau Roman* i

Nouvelle Vague; *Angry Young Men*; *Free Cinema*, el Neorealisme italià.

6. L'estudi comparat de la relació cinema-literatura

6.1. El cinema com a camp d'estudi interdisciplinar. Les

aportacions de Pierre F. Quesnoy (literatura precinematogràfica),

Dziga Vertov (exclusió radical), André Bazin (elogi de l'adaptació

i 'cinéma impur'), Daniel Rops (intoxicació mútua), Sergei

Eisenstein (extigència compositiva), etc.

6.2. La comparació cinema-poesia i cinema-teatre. Les

aportacions essencials de Béla Balázs i Jean Mitry.

6.3. El Negat dels formalistes russos: Sklovski, Tinfanov,

Eichenbaum, etc.

6.4. La influència del cinema en la literatura, segons Sergei

Eisenstein. La genealogia culterana del cinema. El paper clau del

muntatge.

6.5. Les teories del *précinéma* i les anàlisis de Claude-Edmonde Magny. Cinema i narrativa *behaviorista*.

6.6. Les aportacions de la semiòtica i de la narratologia comparada. Christian Metz i Umberto Eco, entre altres.

7. Literatura i televisió.

7.1. Narració literària i narració televisiva. La televisió com a *contenedor* mediàtic de diversos gèneres, estils, formats i llenguatges. Condicions de producció i de recepció de la narració televisiva. Modalitats de la narració televisiva de ficció: la sèrie i el serial. La pel·lícula per a televisió ("Estrenos TV"). El telefilm i les seves variants: la comèdia de situació (*sit-com*); el melodrama; la tele-novel·la, el *culebrón* i altres espècies afins; el drama. La narració televisiva documental: dels docudrames als *reality-shows*. El documental televisiu. La influència de la televisió sobre la literatura.

Criteris de treball i d'avaluació

L'assignatura *Literatura i mitjans de comunicació àudio-visuals* es proposa d'introduir l'estudiant al coneixement de les abundants i complexes relacions existents entre la tradició literària, d'una banda, i els mitjans de comunicació àudio-visuals, d'una altra. El disseny docent de l'assignatura respon, primer, al seu caràcter introductor i a la vastitud de la matèria que tracta, i després, a la necessitat que els coneixements històrics, teòrics i tècnics adquirits per l'estudiant a classe siguin desenvolupats, perfilats i aplicats en un treball de contrastada utilitat, elaborat en equip i supervisat pel professor a l'aula i al despatx.

El caràcter i els objectius de *Literatura i mitjans de comunicació àudio-visuals* no són els propis d'una assignatura pràctica -l'estudiant disposa, al pla d'estudis de la Llicenciatura de Comunicació Àudio-visual, d'una panòpia diversa d'assignatures de caràcter tècnico-aplicat-; altrament, la matèria pretén proporcionar a l'estudiant un ampli ventall de coneixements de caràcter històric, teòric i analític, que li permetin (a) comprendre les diverses relacions i interinfluències entre la cultura literària i la cultura àudio-visual i (b) capacitar-lo per estudiar i analitzar comparativament casos concrets d'adaptació o influència. La satisfacció de tots dos propòsits capacitarà l'estudiant per encarar -amb

una base cultural i amb una competència crítica i analítica sòlides- les futures assignatures de tipus tècnic-aplicat, on tindrà ocasió d'iniciar-se a l'escriptura de guions o a la filmació, muntatge i post-producció de narracions àudio-visuals.

Tot i que l'estudiant té dret a presentar-se a un examen final, tant les característiques de l'assignatura com la quasi nul·la aptitud dels examens per estimular l'aprenentatge i la capacitat de raonament crític aconsellen que l'avaluació es basi en el treball de recerca i d'anàlisi esmentat línies abans.

Bibliografia bàsica

- 1 - Carmen Peña-Ardid, Cine y literatura, Madrid, Cátedra, 1992.
- 1 - Rollo May, La necesidad del mito, Barcelona, Paidós, 1992.
- 0 - George Steiner, Presencias reales, Barcelona, Destino, 1991.
- 3 - Chatman, Seymour, Historia y discurso. La estructura narrativa en la novela y en el cine, Madrid, Taurus, 1990.
- 4 - DD.AA., Los escritores frente al cine, Madrid, Fundamentos, 1981.
- 2 - Román Gubern, Espejo de fantasmas. De John Travolta a Indiana Jones, Madrid, Espasa Calpe, 1993.
- 2 - Román Gubern, La mirada opulenta. Exploración de la iconosfera contemporánea, Barcelona, Gustavo Gili, 1989.
- 3 - Umberto Eco, "Cine y literatura: la estructura de la trama" [1962], La definición del arte, Barcelona, Martínez Roca, 1970, pp. 194-200.
- 1 - Pere Gimferrer, Cine y literatura, Barcelona, Planeta, 1985.
- 1 - Juan Miguel Company, El trazo de la letra en la imagen. Texto literario y texto fílmico, Madrid, Cátedra, 1987.
- 5 - J. Aumont i altres, Estética del cine. Espacio fílmico, montaje, narración, lenguaje, Barcelona, Paidós Comunicación, 1989.
- 1 - François Truffaut, El cine según Hitchcock, Madrid, Alianza Editorial, 1984.
- 1 - José María Latorre, Los sueños de la palabra, Barcelona, Laertes, 1992.
- (Any 87) 2 - Noël Burch, El tragaluz del infinito, Madrid, Cátedra, 21992.
- DD.AA., "Series: cine, TV", monogràfic d'Anàlisi, nº 9, Barcelona, Departament de Periodisme, UAB, 1987.
- 1 - Constanzo Di Girolamo, Teoría crítica de la literatura, Barcelona, Crítica, 1982.
- 1 - C. Di Girolamo i F. Brioschi, Introducción al estudio de la literatura, Barcelona, Ariel, 1983.
- 0 - Angelo Marchese i Joaquín Borradales, Diccionario de retórica, crítica y terminología literaria, Barcelona, Ariel, 1986.

2 - José María Valverde, La literatura, Barcelona, Montesinos Editor, 1984.

4 - Enric Sullà (ed.), Poètica de la narració, Barcelona, Empúries, 1985.

(ANT 69) 3 - René Wellek i Austin Warren, Teoría literaria, Madrid, Gredos, 1979.

1 - Cesare Segre, Principios de análisis del texto literario, Barcelona, Crítica, 1985.

2 - Albert Chillón, Literatura i periodisme, València, Universitat de València/Jaume I de Castelló/Univ. d'Alacant, 1993.